mmm.fi

Päivämäärä Dnro

Ruokaosasto/Maaseudun kehittämisyksikkö/
Saara Meurasalo

10.10.2018

*Valtiovarainvaliokunnan **maatalousjaosto***
Eduskunta

Viite Asiantuntijakutsu maatalousjaosto keskiviikko 10.10.2018 klo 10:30 / HE 123/2018 vp

Maatalouden investoinnit ja Maatilatalouden kehittämisrahaston tilanne vuonna 2018, 2019 ja sen jälkeen.

30.20.61: Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Vuonna 2018: Maatilatalouden kehittämisrahastoon on myönnetty valtion talousarviosta 49 000 000 euroa.
Vuonna 2019: Maatilatalouden kehittämisrahastoon ei kohdistu valtion talousarviosiirtoja.

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) mukaan Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja em. tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää myös muihin kuin tämän lain mukaisiin tarkoituksiin sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään. Valtion talousarviossa varoja voidaan osoittaa myös muihin maatilatalouden kehittämistarkoituksiin.

Suurin yksittäinen kohde Maatilatalouden kehittämisrahaston avustusvarojen käytössä ovat maatalouden rakennetukia koskevan lain (1476/2007) mukaiset, kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset. Maatalouden investointien rahoitus muodostuu kokonaisuudesta, jossa osa avustusvaroista osoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman rahoituskehyksestä (talousarviomomentti 30.10.40) ja kokonaan kansallisesti rahoitettava osuus Maatilatalouden kehittämisrahastosta. Vuonna 2018 Maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa näihin maatalouden rakennetukilakia koskevan lain mukaisiin avustuksiin on kohdennettu 50 000 000 euroa myöntövaltuuksia. Vuodelle 2019 avustusten myöntövaltuutta on kohdennettavissa vähemmän kuin tänä vuonna niitä on käytettävissä.

Valtion vuoden 2018 talousarviossa momentilla 30.10.40 (maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset) on osoitettu myöntämisvaltuuksia yhteensä 80 250 000 euroa ja lisäksi Maaseutuvirasto on päätöksellään siirtänyt edelliseltä vuodelta käyttämättä jääneitä myöntämisvaltuuksia elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksille 12 666 404 euroa. Yhteensä momentin 30.10.40 mukaisia EU-osarahoitteisia myöntämisvaltuuksia on elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksille vuonna 2018 käytössä 92 916 404 euroa. Valtion vuoden 2019 talousarvioehdotuksessa valtuuksien määräksi ehdotetaan 96 000 000 euroa.

Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnetään myös valtiontakauksia investointilainoihin. Vuonna 2017 näitä takauksia myönnettiin 12,6 miljoonan euron lainapääomalle. Valtiontakauksen kohteena olevien investointilainojen pääomaa saa samanaikaisesti olla maksamatta enintään 80 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 alussa Maatilatalouden kehittämisrahaston takaama investointilainojen määrä oli noin 46,9 miljoonaa euroa. Investointeihin liittyvien valtiontakausten myöntövaltuuden enimmäismäärä on 16 miljoonaa euroa vuonna 2018 ja vuonna 2019 se on tarkoitus pitää samalla tasolla.

Investointitukien kokonaistarve, kysyntä ja vaikuttavuus

Maatalouden rakenteen kehittämisen tavoitteena on kilpailukyvyn ja kannattavuuden parantaminen. Investointiavustusvaroja maatilojen rakenteen parantamiseen ja muuhun kehittämiseen arvioidaan tarvittavan ohjelmakaudella 2014–2020 keskimäärin 95 milj. euroa vuodessa. Arvio perustuu MTT:n ja PTT:n selvitykseen ”Maatalouden rakennekehitys ja investointitarve vuoteen 2020” (PTT:n työpapereita 125), jossa vuotuiseksi maatalouden kokonaisinvestointitarpeeksi investointituen kohteissa on arvioitu noin 373 milj. euroa. Investointien lisäksi tuetaan nuoria tuottajia tilanpidon aloittamisessa.

Maatalouden investointitukia on haettu runsaasti maatalousyrittäjien heikosta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Tuotantoteknologia on osalla maatiloista päässyt vanhenemaan. Tuotannon tehokkuuden lisääminen on kilpailukyvyn ja kannattavuuden peruslähtökohta. Tähän voidaan vaikuttaa investoimalla nykyaikaiseen tuotantoteknologiaan ja kasvattamalla tilakokoa.

Luonnonvarakeskuksen tutkimuksen ”Maatalouden rakennekehitys ja investointitarve vuoteen 2030” (Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 19/2017) mukaan maatalouden investoinnit ovat eräänlainen moottori, joka pitää maatalouden tuottavuuskasvun käynnissä, parantaa elinkelpoisuutta ja turvaa kokonaismäärän. Investointien hiljentyessä nämä tekijät kääntyvät vähitellen laskuun ja vaikuttavat viimeistään muutaman vuoden viiveellä myös elintarviketeollisuuden kotimaisen raaka-aineen saantiin. Arvioiden mukaan jopa kaksi kolmasosaa investoinneista jäisi tekemättä, jos investointeja ei tuettaisi.

Lisäksi maatalouden investointitukien vaikuttavuudesta alueiden talouteen ja työllisyyteen on käynnissä arviointi, jonka ensimmäiset tulokset valmistuvat vielä ennen joulua.

Maatilojen maksuvalmiusongelmat ja sään ääriolosuhteet

Maatilatalouden kehittämisrahaston avulla voidaan reagoida nopeasti ja joustavasti toimintaympäristön muutoksiin ja rahoitustarpeisiin, joten tästä näkökulmasta Maatilatalouden kehittämisrahaston toiminnan turvaaminen myös tulevaisuudessa on tärkeää.

Nopeasta reagoinnista ovat esimerkkeinä valtiontakaukset maksuvalmiuslainoille sekä sika-aitauksien rakentamisen tukeminen afrikkalaisen sikaruton leviämisriskin takia. Maatilatalouden kehittämisrahastosta maksuvalmiuslainojen takauksia vuonna 2017 myönnettiin 568 kappaletta 32,4 miljoonaa euroa 46,1 miljoonan lainapääomalle. Afrikkalaisen sikaruton leviämisen ehkäisemiseksi aitauksien rakentamisen tukemiseen vuonna 2017 on osoitettu 1 200 000 euroa ja vuonna 2018 vastaavasti 300 000 euroa.

Hallitus on syksyn 2018 budjettiriihessä linjannut, että mittavien satomenetysten takia maatilojen lainansaantia pankeista olisi helpotettava Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä valtiontakauksilla. Viime ja tämän vuoden suurten satotappioiden aiheuttamat tulojen menetykset ovat johtaneet siihen, että useilla kasvinviljelytiloilla ei ole edellytyksiä hankkia seuraavaa satovuotta varten tuotantopanoksia ilman lisärahoitusta. Lisäksi kotieläintilat joutuvat korvaamaan menettämänsä sadon ostorehuilla.

Maatilatalouden kehittämisrahaston maa- ja elintarviketalouden tutkimus - ja kehittämishankkeet ja niiden vaikuttavuus

Maatilatalouden kehittämisrahaston maa- ja elintarviketalouden tutkimus- ja kehittämismäärärahalla rahoitetaan ensisijaisesti sellaisia soveltavia tutkimus-, kehittämis- ja selvityshankkeita, jotka kohdistuvat elinkeinon kannattavuuteen ja kilpailukyvyn kehittämiseen kestävällä tavalla tai tuottavat hallinnonalan tehtävien hoitamisessa tarvittavaa tietoa.

Maatilatalouden kehittämisrahaston rahoitus on myös tärkeätä kansallisena rahoitusosuutena Euroopan Unionin European Research Area (ERA Net) hankkeissa. Esimerkiksi kasvihuonekaasujen hillintään keskittyvässä (ERA GAS) hankkeessa saatiin 500 000 euron panostuksella yli miljoona euroa EU-rahaa suomalaisille tutkijoille.

Maatilatalouden kehittämisrahaston taloudellinen tilanne

Rahaston käytettävissä olevat tulot muodostuvat lainasaamisista, edelliseltä vuodelta siirtyvistä sitomattomista varoista sekä mahdollisista talousarviosiirroista. Maatilatalouden kehittämisrahaston käytettävissä arvioidaan vuonna 2018 olevan varoja yhteensä noin 159,74 miljoonaa euroa, vuonna 2019 noin 104,2 miljoonaa euroa ja vuonna 2020 varoja olisi käytettävissä enää noin 60,6 miljoonaa euroa. Maatilatalouden kehittämisrahaston tase oli vuoden 2017 lopussa noin 336,5 miljoonaa euroa. Taseesta huomattava osa on jo sidottu myönnettyihin, mutta vielä nostamattomiin investointiavustuksiin.

Arvio Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuudesta

Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuuden vaihtoehdoista on valmistunut työryhmän muistio huhtikuussa 2012 (Maatilatalouden kehittämisrahaston (MAKERA) tulevaisuuden vaihtoehtoja valmistelevan työryhmän muistio, Helsinki 2012.) Työssään työryhmä tarkasteli kolmea eri vaihtoehtoa rahaston tulevaisuudeksi; 1) toiminnan jatkamista nykyisin tavoin, 2) rahaston toimintojen siirtämistä talousarvioon tai muuta muuttamista sekä 3) rahaston lakkauttamista kokonaan.

Vuonna 2015 tilanpidon aloittamisavustusten ja EU-osarahoitteisen investointiavustusten rahoitus siirrettiin valtion talousarvioon. Siirrolla oli merkittävä vaikutus Maatilatalouden kehittämisrahaston varojen käyttöön.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt tuloksellisuustarkastuksen rahastojen pääoman käytöstä. Maatilatalouden kehittämisrahaston osalta tarkastusvirasto suosittelee valtioneuvostoa ja maa- ja metsätalousministeriötä arvioimaan Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuutta ja toimintaa rahastomuodossa, koska se ei enää käytännössä toimi ilman talousarviosta tulevaa rahoitusta. Vastineessa maa- ja metsätalousministeriö harkitsee Valtiontalouden tarkastusvirastonsuosituksen perusteella teettävänsä arvion Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuudesta. Selvityksessä pitäisi arvioida rahaston rooli kokonaisuudessaan EU:n tulevalle rahoituskaudelle siirryttäessä.

Maatalouden rahoitusvaihtoehdoista on huhtikuussa 2018 käynnistynyt tutkimushanke. Hankkeen tavoitteena on kehittää maatalouden rahoitusvaihtoehtoja ja mm. selvittää uusien rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen ja toimeenpano Suomessa. Hankkeessa tarkastellaan mahdollisuutta hyödyntää Maatilatalouden kehittämisrahastoa myös jatkossa rahoitusinstrumenttina lähinnä valtiontakausten muodossa. Tutkimushanke valmistuu keväällä 2019. Erikseen olisi tarpeen arvioida voisiko Maatilatalouden kehittämisrahastoa käyttää maatilojen riskienhallinnassa.

Rakennemuutoksen edetessä, teknologian kehittyessä ja entistä korkeampien ilmastoon- ja ympäristön tilaan liittyvien tavoitteiden myötä maatalouden investointien rahoitukseen on myös jatkossa yhä kasvavaa tarvetta. Samaan aikaan komissio on kesäkuun alussa julkaisemissa asetusluonnoksissa esittänyt maaseudun kehittämisen kokonaisrahoitukseen vähennystä tulevalle rahoituskaudelle.

Sekä vuoden 2020 rahoituksen varmistaminen, että riittävän rahoituksen turvaaminen rahoituskaudella 2021-2027 edellyttäisivät kansallista lisäpanostusta. Rahaston riittävä pääomitus, käytännössä valtion talousarviosta, antaisi Maatilatalouden kehittämisrahaston johtokunnalle hyvät lähtökohdat Maaseudun kehittämisohjelman tulevan rahoituskauden 2021–2027 suunnitteluun.

Liite 1. Maatilatalouden kehittämisrahaston TTS- taulukko